

CA Fastigheter AB, byggnadsfirma, som startades 1912 av Claes Johansson och bolagiserades 1947 då sonen Edvin Claesson övertog rörelsen under namnet Claesson & Anderzén tillsammans med K-G Anderzén. C var då delägare i ›Kalmar Betongindustri. Företaget byggde en rad hyresbostäder för egen förvaltning, förutom gängse entreprenadverksamhet. Byggverksamheten utvecklades 1992 och C övergick till enbart fastighetsutveckling. C verkar både i Sverige och utomlands. I omvandlingen av Varvsholmen till bostads- och kontorsstadsdel har företaget spelat en stor roll. C, med huvudkontor i Kalmar och regionkontor i ytterligare 6 städer i landet, ägs nu av tredje generationen Claesson. Mer att läsa: Kenneth Ottosson, *Claesson & Anderzén, 1912–2012*, 2012.

Calmar, ännu tidigare Calmare, var den gamla stavningen av stadens namn som en bit in på 1800-talet började ersättas av Kalmar. År 1851 bestämde ›Calmar-Posten att ändra tidningens stavning till Kalmar-Posten och att samtidigt i alla sammanhang stava stadens namn med K i stället för C. Det kom att dröja ytterligare några år innan ändringen hade slagit igenom.

Normalt är stavningsregeln att ortnamn som slutar med konsonant, t.ex. p i Halltorp, i förbindelse med namnkaraktär, t.ex. Halltorps kyrka, har ett s som slutändelse, medan ortnamn som slutar med vokal, t.ex. y i Ryssby får en s-lös genitivform i motsvarande fall, Ryssby kyrka. Undantag från denna regel är ortnamnet Kalmar och anledningen är att stadens namn tidigare stavades Calmare, alltså med en vokal i slutet. Det hette således förr Calmare slott, därav dagens Kalmar slott. Namnet

Kalmar Lexikon ansluter till denna regel. Dock skrivs tillfälliga sammansättningar av ortnamn och ett annat substantiv med genitiv-s, t.ex. Kalmars stenhus och Kalmars ungdomar. BB

Calmar-Bladet utkom med ett prospektnummer 1826 och stadigvarande utgivning startades året efter av konsistorienotarien Pehr ›Ahlquist. Efter honom växlade utgivarna fram till nedläggningen 1840, dock hade tidningen ett uppehåll under 1839 då den hade konkurrerats ut av ›Calmar Läns och Ölands Tidning. År 1834 åtföljdes tidningen av bilagan Calmar läns och Ölands Annonsblad. BB

Calmar Carlsbader Brunns Inrättning, se ›Rostad.

Calmar-Bladet

Calmare Nyckel, emigrantfartyg. Skulptur av Bengt Johansson. Foto Thomas Hällqvist

Calmar Cigarrfabrik grundades 1877 av firman Gunér & Ågren. Efter konkurs 1881 övertogs C av Gustaf Flodquist som redan drev ›Cigarr- och Tobaksfabriken Fama. Året innan hade han övertagit Constantin Sjöbergs snus- och kardusfabrikation. Verksamheten upphörde 1886. Som mest tillverkades mellan 700 000 och 800 000 cigarrer per år. Företagsnamnet, då Kalmar Cigarrfabrik, återuppstod 1896 när cigarrmakaren Jonas Johansson startade ett företag med samma namn. Fabrikationen var blygsam och upphörde redan 1898. Ytterligare en gång återkom firmamnamnet då Alfred Nilsson 1904 inregistrerade Kalmar Cigarrfabrik. Den upphörde efter två år. BB

Calmare Frimurareförening bildades 1854 med Jacob Wilhelm ›Beijer som ordförande och Christian Adolf ›Palme som vice ordförande. C:s syfte var att lägga grunden till en frimurarloge i Kalmar. En ansökan hade året innan insänts till Svenska Frimurare Orden av enskilda frimurare i Kalmar men avlogs. Föreningens huvudsakliga uppgift blev att anskaffa lämpliga lokaler och den köpte ›Nils Bremers gård på Södra Långgatan. Där inreddes logelokaler och en förnyad ansökan insändes. I maj 1857 beviljades begäran och logen fick namnet ›S:t Johanneslogen Carl. När den invigdes följande år överlämnades all egendom till den och C upplöstes. BB

Calmare Glace startades som ett fritidsföretag i början av 1940-talet av Harald Håkansson och Olof Öhlin, båda då anställda på Kalmar Läns Slakterier. Tillverkningen

skedde i Öhlins hem på Siljeströms väg. Fruarna och ytterligare en kvinna skötte tillverkningen och en chaufför hjälpte till med distributionen. C hade under somrarna egna glasskiosker på flera ställen i Kalmar, bl.a. vid Framsta, på Stensö, i Ölandshamnen samt vid motocrosstävlingar i Rövardalen, Vissefjärda. C:s specialitet var att till helger leverera glassbomber, kylda av kolsyreis, till stora kalas även på landsbygden inom 4 mils radie. Företaget såldes 1951 till Kalmar Ispinnefabrik, som då bytte namn till ›Kalmar Glassfabrik. BB

Calmare Gycklare är ett amatörteatersällskap i Kalmar med ett trettioåtal medlemmar, specialiserat på verklighetsbaserad historisk teater. Slottsspelen började 1975 på Kalmar slotts yttre borggård, och efter att under sex år ha haft olika teaterspel på både yttre och inre borggården flyttade man in i slottet 1981. Publiken fick då följa med genom de olika salarna. Gruppen tog 1984 namnet Calmare Gycklare. Under åren har besökarna fått följa med på historiska resor från 1300-talet och fram till 1700-talet. Personer som har gestaltats är bl.a. Bo Jonsson Grip, Erik av Pommern, Gustav Vasa, Johan III, Erik XIV, Gustav II Adolf och Drottning Margareta. All manustext bygger på verkliga händelser. Medlemmar i C ritar och syr själva sina dräkter samt bygger och svarar även för rekvisitan. Gruppen har som mål att varje sommar framföra ett historiskt spel med Kalmaranknytning samt ett eller två mindre spel på hösten och/eller våren, vilka ej behöver vara historiskt förankrade. BB

Calmare Moped Union bildades 1994 av ägare till veteranmopeder. Klubbens första namn var Mopedofilerna, ett namn som blev en belastning och 1999 ändrades till det nuvarande. C arrangerar en årlig kortge i Kalmar med efterföljande mopedrally.

Calmare-Must tillverkades under 1950-talet av A Öhman & Söner som på Hagbynäs i Kalmars utkant drev musteri och råsaftfabrik.

Calmare Nyckel, emigrantfartyg, senare även Kalmar Nyckel, var tillsammans med Fågel Blå ett av de två skepp som

medförde de första svenska emigranterna till Amerika för att där bilda en svensk koloni, Nya Sverige eller New Sweden. Tillkomsten av fartyget grundade sig på att Gustaf II Adolf gjort en framställning till landets sjöstäder att bilda privilegierade skeppskompanier mot att kronan fick utnyttja skeppen vid behov. Kalmar med 2/3 och Jönköping med 1/3 beslutade att gemensamt skaffa ett skepp och 1629 inköptes ett nybyggt skepp från Holland som döptes till Calmare Nyckel. Gustaf II Adolf var själv närvarande i Kalmar när C överlämnades. År 1637 köptes C av Nya Sverige-Kompaniet för kolonisationsresan till Nordamerika. Skeppet lämnade Göteborg på hösten 1637 under ledning av holländaren Peter Minuit. I mars 1638 anlände C till Delawareflodens mynning och seglade en bit upp för floden där Minuit för Sveriges räkning köpte ett landområde av några indianstammar. Kalmars vänort i USA, ›Wilmington, ligger i detta område. C gjorde nästa resa 1639–1640 och därefter ytterligare två transatlantiska emigrantresor vilket var unikt på den tiden. På återresan 1640 medförde C den första tobakslasten från Amerika till Sverige. Efter emigrantresorna såldes C tillbaka till Holland och hon lär ha förlit någon gång i slutet av 1600-talet. I Delaware finns en sentida rekonstruktion av C, ›Kalmar Nyckel, som sjösattes 1998. BB

Calmare Nyckel nr 628 är en loge i Kalmar som ingår i Vasa Orden av Amerika. C bildades 1951 och har sin grund i Vasa Orden av Amerika som verkar i USA och har mottot *Sanning och enighet*. Bland C:s aktiviteter kan nämnas Sverige-Amerikadagen som anordnas årligen för att stärka banden med Nordamerika och särskilt med svenskättlingar.

Calmare Nyckel, pilsner, tillverkades av ›Kalmar Bryggeri under 1950- och 1960-talen i klass II, dvs med en alkoholhalt av högst 2,8 viktprocent. Produktionen upphörde när bryggeriet stängdes 1971.

Calmare Nyckel, roman, är författad av Astrid Kähr och utkom 1945. Den skildrar i romanform den första svenska utvandringen till Amerika och har sin grund

i verklighetens utvandring på 1600-talet med skeppet ›Calmare Nyckel.

*Calmare Nyckel, utbildningsfartyg.
Foto Thomas Hällqvist*

Calmare Nyckel, tidning, är en i Lund av ›Kalmar Nation utgiven tidning, som utkommer med två nummer per termin. I flera år har tidningen vunnit Sydsvenska Dagbladets pris som bästa nationstidning.

Calmare Nyckel, utbildningsfartyg, med Kalmar som hemmahamn, används av Sjöfartshögskolan i Kalmar i utbildningssyfte. C byggdes i Norge 1969 för transport av pallgods i kustfart och 1981 inköptes hon av Kalmar kommun och ›Lars Kaggskolan. Efter ombyggnad på ›Kalmar Varv kom skolans fartygstekniska gren att använda C som övnings- och skolfartyg fram till 2000 då den utbildningen lades ner. Då övertogs ägandet av Sjöbefälsskolan, nu Sjöfartshögskolan. Under somrarna används fartyget som bas för dykningarna vid skeppsvraket ›Kronan. C var tidigare uttaget som s.k. lagfartyg i marinen i händelse av krig. BB

Calmare ros, kallad så på grund av sin skönhet, hette egentligen Maria Osenhielm, ca 1670–1700, dotter till överstelöjtnanten och kommandanten vid Kalmar fästning Josef Andersson Oos, adlad Osenhielm. I Kalmar blev C förälskad i en garnisonssoldat och kärlekens följder doldes genom att hon kastade sitt nyfödda barn i slottsgraven. Detta uppdagades och hon dömdes till döden men strax innan domen skulle falla blev kung Karl XI, på tillfälligt besök i Kalmar, övertalad att träffa henne. Kungen blev så betagen av hennes skönhet, hennes vackra röst och hennes färdighet att spela luta att han benådade henne och gav henne *restitutio famae*, återupprättat rykte.

Hon gifte sig senare med artillerilöjtnanten Carl Falck och ligger begravd i Sjögestads kyrka. Händelsen har gett upphov till en folkvisartad dikt, *Kalmare Ros* med text av Bo Setterlind och musik av Gunnar Hahn. DF

Calmare stads sjömanshus, se ›sjömanshus.

Calmare Stifts-Tidning var en tidning som utgavs av Domkapitlet i Kalmar stift. Utgivningen började 1790 och C levde kvar fram till 1878. Den utkom månadsvis och innehöll huvudsakligen stiftsnyheter.

Calmare Termos, se ›Termoindustri AB.

Calmare Wapen var en yllefabrik som startades av landshövding Georg Bogislaus ›Staël von Holstein. Han erhöll 1737 privilegium att driva en sådan och för ändamålet inköptes en tomt vid Larmtorget och ett fabriks hus i sten uppfördes där ›Ludvigshuset idag ligger. Som arbetsledare anställdes tre bröder Fiedler från Tyskland och dessutom ett flertal tyskar för att hjälpa till med olika sysslor. På landsbygden sysselsattes tidvis över 50 spinnerskor i hemarbete liksom några knypplerskor. En del arbeten fick man även utförda på ›Spinnhuset i staden. Fabriken såldes 1745 till Christopher von Seltzen och Lorentz Möller men 20 år senare drabbades fabriken av den stadsbrand som utbröt i denna del av staden 1765. Fabriken återuppbyggdes aldrig. BB

Calmare Wecko-Tidning var stadens första tidning och den utgavs av boktryckaren Magnus Pettersson under åren 1788–1792.

Calmarevisan, se ›Kalmarvisan.

Calmar Fänikan, se ›Calmar Renässansgille.

Calmar hin grå är klassiska ord från den vers som skall ha spikats upp på den medeltida stadsporten Västerport i samband med ›Kalmarkriget vid 1600-talets början. Det var en varning till den danske kungen Christian IV och hans soldater som innebar

att de skulle lämna Kalmars befästningsmurar ifred. Manuskript till texterna finns på Kongl. Bibliotek i Köpenhamn. DF

Jag heter Calmar hin) grå
därför ingen mig störa må.
Här låg en kung**) för i sju år
honom det båtade ej för ett huf
vudhår
Nu är kommet ett Jutha barn
all hans anslag varde till skarn***).
Två veckor därefter lämnades svar – i båda
skrift och blod.
Om du änskönt heder Calmar hin graa,
Orokket derfor kunst du ej staa
...etc*

*) den onde
**) Fredrik II, sjuårskriget 1563–1570
***) smuts

Calmar Kanada, är en stad i delstaten Albertas jordbruksdistrikt med ca 2 000 invånare (2006), ca 4 mil sydväst om delstatens huvudstad Edmonton. Kalmarfödda Carl J Blomquist hade emigrerat till USA och slagit sig ner i delstaten North Dakota i USA men 1895 bröt han och en vän upp för att på uppdrag av sina skandinaviska grannar undersöka ett nytt område i Alberta, Kanada. Året därpå kom hustru och barn efter. Än fler från North Dakota flyttade dit och ett samhälle började växa fram. Tre år efter sin ankomst fick Carl Blomquist i uppdrag att vara postföreståndare och han döpte postkontoret till Calmar Post Office efter sin födelsestad i Sverige. Brev till området adresserades då till Calmar, North West Territories, och på så sätt fick denna plats sitt namn. BB

Calmar Läns Kongl. Hushållningssällskap, 1811–1859, se ›Hushållningssällskapet.

Calmar läns och Ölands Annonblad, se ›Calmar-Bladet.

Calmar Läns och Ölands Tidning utkom med ett prospektnummer 1838. Ständigvarande utgivning stod kammarherren August Wilhelm Stjerngranat och boktryckaren August Westin för under åren

1839–1842. Westin behöll utgivningsbeviset efter nedläggningen och först 1846 utgav han en ny tidning, ›Kalmar Läns Tidning, som en fortsättning på C. BB

Calmarna Hus är ett namn som har använts för ›Kalmar slott i dess tidiga skede.

Calmar Nyckel, tobak, under en period Kalmar Nyckel, är namnet på en tobak, från början framställd av Svenska Tobaksmonopolet AB, och speciellt framtagen med ett finskuret snitt att användas för egen rullning av cigaretter men även till pipa. Tobaken innehåller en aning latakia, en eldtorkad orientaltobak. Tillverkningen började 1939 och upphörde redan efter 2 år p.g.a. andra världskriget men återuppstod 1946. Vid tobaksmonopolets avskaffande 1962 övertogs C av Svenska Tobaks AB, sedermera Swedish Match. Tobaksavdelningen i Swedish Match såldes 1999 till Austria Tabak som tre år senare såldes till brittiska Gallaher Group. År 2007 köptes det brittiska företaget av Japan Tobacco International och därmed ingår C numera i denna tobakskoncern, den tredje största i världen. Produktionen av C sker nu i Danmark. Årsproduktionen är 5 000 kg (2008) och tobaken säljs mestadels inom Sverige. BB

Calmar Renässansgille är en historisk förening som startade 1996, då under namnet Renässansgillet i Kalmar, med mål att ge en bild av livet under renässansen. I Sverige inledde renässansen med Gustav Vasa 1521 och slutar 1611. C ordnar kurser i kostymsömnad och framträder i tidstypiska dräkter i olika historiska sammanhang. På programmet står även föreläsningar om matlagning, trädgårdskonst dans, musik samt intressanta personer och byggnader från tiden. C har en underavdelning, Calmar Fänikan, med syfte att visa soldatlivet men även hantverks- och musiklivet under motsvarande tid. BB

Calmar-Posten startades 1792 av boktryckaren C F Svinhufvud med biträde av Caspar Roosval. Från 1806 ägde F G Bagge tidningen fram till 1819 då den upphörde. Namnet kom tillbaka 1841 på föranstaltan av landshövding Carl Ulrik ›Nerman. Han ville att tidningen skule bli en motpol till ›Barometern som just startat. Från 1842 utgavs den regelbundet fram till 1864 då ägaren S G M Ströhm sålde tidningen till Carl Moqvist som ändrade tidningens namn till Kalmar. År 1851 bestämde redaktionen att ändra tidningens stavning till Kalmar-Posten och att samtidigt i alla sammanhang stava stadens namn med K i stället för C. Det kom att dröja ytterligare några år innan ändringen hade slagit igenom. BB

Calmar stads Wexelundervisnings-, scola, se ›Lancasterskolan.

Calmar Tidning startade troligen 1817 efter att ha fått utgivningsbevis i slutet av 1816. Den drevs av boktryckaren Carl Fredrik Berg fram till 1834. BB

Calmar USA, är en stad med ca 1 000 invånare i delstaten Iowa, belägen ca 5 mil söder om delstaten Minnesota och 6 mil väster om Mississippi. De första som slog sig ned på den då öde platsen var en norsk familj och året var 1850. Senare växte det upp ett samhälle som i slutet av 1800-talet hade närmare 1 100 invånare. Platsen började kallas Marysville men eftersom det redan fanns ett samhälle med det namnet i delstaten beslöts att ändra detta. Ett annat namn som platsen fått var Whiskey Grove vilket troligen inte ansågs passande. Stadens invånare var till större delen normän och engelsmän men de kunde inte enas om ett passande namn. Uppdraget gick då till två svenskar, Alfred Clark från Kalmar och Johan Peter Landin från Tanum, för att få ett neutralt namn. Deras förslag blev Calmar och det vann allas bifall. BB

Calmar Angcichoriefabrik startades 1856 av grosshandlare J Råberg. Företaget övergick 1867 till handlanden A C Hennig och fabriken HW Papenhagen. Fabriken låg på nuvarande Smålandsgatan 1 och kontoret i villan på Södra vägen 12, del av nuvarande Sagabiografen. C tillverkade kaffesurrogat

Carlsberg.
Stagnelisgatan 12
Foto Bengt Strand

Nils Carlgren.
Foto Per Jarlbo

Nils Carlgren.
Pensionärsbostäder från
1946 vid Fiskaregatan
Foto Christer Carlqvist

med cikoriarötter och vitbetor som råvara vilka odlades på åkerlyckorna vid Framsta. Produktionen var avsevärd och fabriken var den tredje största industrin i Kalmar i mitten av 1870-talet. Fabriken stod för en tredjedel av rikets årsproduktion av cikoria. Verksamheten upphörde 1887 och i fabriksbyggnaden startade annan tillverkning. De sista åren var Filadelfiaförsamlingen verksam där innan huset revs 1934 och på dess plats byggdes deras nya kyrka. *IB*

Calmif IF var i början en sektion inom DHR, De Handikappades Riksförbund. År 1970 beslöts att bilda en fristående förening med namnet Calmif. De aktuella idrotterna då var sittande volleyboll, bågskytte och gymnastik. Flera idrotter tillkom senare, bl.a. boccia, curling, simning, bowling och bågskytte. C har deltagit i

många SM, VM och OS i bl.a. bågskytte. Rullstolsinnebandylaget heter Calmif Knights och har haft stora framgångar i Sverige-serien.

camping i organiserad form finns på fem platser: Skäggens-Enerevet samt Lindö i Ryssby socken, Kalmar Camping i Rafshagen i Åby socken, ›Stensö i Kalmar samt Vita Sand i Hagby socken. De tre förstnämnda är av säsongstyp vilket innebär att man där har möjlighet att campa under längre perioder. *BB*

Candelia, se ›Chokladfabriken.

Capitex AB var ett programvaruföretag bildat 1981 av Ingemar Nilsson. Med utgångspunkt från behovet av boendekalkyler för mäklare utvecklades programmet Svefa 82. År 1992 lanserades BoVision, som ett stöd för fastighetsmäklare och deras kunder och samma år ett program för pensionsberäkningar avsett för försäkringsbolag. Till en början visades bara texter och beräkningar, men 1995 gjorde ett grafiskt gränssnitt det möjligt att även visa bilder. Året därpå öppnades BoVision på internet och blev en marknadsplats på nätet för hus av olika slag, bostadsrätter, hyresrätter. År 1998 kom programmet Objektvision för näringslivslokaler. C hade 1987–2010 sin verksamhet på ›Svensknabben. C förvärvades 2010 av programvaruföretaget Vitec. *GM*

Carlbergs svarveri i Trekanten grundades av Amandus Carlberg 1901. I början tillverkades möbler för att på 1910-talet utökas med leksakstillverkning. Efter 1925 bestod produktionen av handtag och skaft. Företaget lades ner 1970. *IB*

Carlgren, Nils, 1902–1967, stadsarkitekt, född i Stockholm. C var stadsarkitekt och upprätthöll tjänsten 1937–1967. Han efterträdde J Fred. ›Olson. En av hans väsentliga insatser var att styra saneringen av centrumets små och slitna byggnader genom att utarbeta stadsplaner för ny bebyggelse med hus i tre våningar och överbyggda gårdar. Med inspiration från Italien infördes även ett antal arkader i centrala lägen. Några ambitioner att bevara större delen

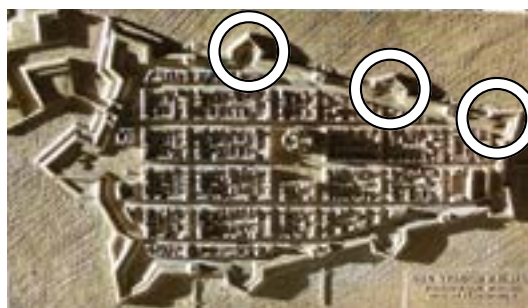

av det gamla hade inte C. Efter 1945 växte industrin även i Kalmar och många nya bostäder behövdes. C utformade stadsplaner för nya bostadsområden bl.a. ›Norrgrådgården, ›Funkabo, ›Tegelvik och ›Oxhagen med bebyggelse i traditionell stil och inte gärna med högre hus än tre våningar. En konservativ läggning gjorde att beprövad byggt teknik gynnades. Hus skulle ha tegeltak, fasader med puts eller tegel, vilket de lokala byggmästarna gärna anslöt sig till i sina egna projekt. C ritade även ett antal byggnader, bl.a. pensionärsbostäder vid Fiskargatan och vid Lindöskolan samt åt ›Wollinska stiftelsen vid Stora Dammgatan och Ståthållargatan. Den egna villan på Arkitektgatan ner mot Lindöfjärden kan nämnas liksom tre mer monumentala byggnader: Tekniska nämndhuset vid Storgatan, Lindöskolan och inte minst Falkenbergsskolan med en aula av arkitektoniskt intresse. *GM*

Carlsberg är en tornförsedd villa på Malmen, som omges av Carlsbergsparken. Villan byggdes 1839 åt snus- och tobaksfabrikören Carl Peter ›Sundberg. I mitten av 1800-talet var denna del av Kalmar fortfarande landsbygd. C tillhörde det mer fashionabla slaget av sommarbostäder. Fastigheten stannade kvar i släktens ägo fram till 1946, då villan såldes till Kalmar stad. På 1950-talet disponerades lokalerna av den närbelägna 7-åriga ›Flickskolan, som hade utökats med en 5-årig realskola och behövde mer utrymme. Senare har lokalerna utnyttjats av ›Kalmar AIK som kansli och för kommunala verksamheter.

Carolus Gustavus Rex, bastion uppkallad efter Karl X Gustav, låg på Kvarnholmens norra sida i norra mynningen av Proviangatan där Fiskaregatan nu drar fram. Skjutriktning var mot fastlandet i väster och ut mot Malmfjärden. Bygget av bastionen pågick sannolikt från 1670-talet till 1683. År 1681 anmodade landshövding Hans ›Wachtmeister borgerskapet att lämna sten från sina gärdesgårdar kring lyckorna för anläggning av bastionen. Murarna raserades i slutet på 1880-talet. Idag finns inga synliga spår kvar. *SHm*

Carolus Nonus Rex, bastion med namn efter Karl IX, låg mot Malmfjärden vid

Från vänster:
Carolus Nonus Rex,
Carolus Gustavus Rex,
Carolus Philippus Dux

nuvarande Strömngatan. Grunden till C påträffades när nytt kanslihus för lands-tinget byggdes 1989. Läget är markerat i gatan och trottoaren med stenbeläggning. Skjutriktning var mot fastlandet i väster och ut mot Malmfjärden i norr. C byggdes vid en djup vik, som delvis fylldes igen, men en damm inne i bastionen fick vara kvar. Denna fylldes igen först 1697. Bygget av bastionen utfördes huvudsakligen mellan 1664 och 1683. Relationsritningar från 1692 visar att då hade den sista meter, som fattats på bastionens västra flank och fas, murats upp till full höjd. Stenar till muren fraktades från holmar och skär, bl.a. ›Galgnabben, samt gamla stadens befästningsverk när dessa revs. Först 1742–1745 hade bastionen fått jordfyllning innanför murarna. År 1754 planerades ytterligare påbyggnad men utfördes ej. C raserades i slutet av 1880-talet. *SHm*

Carolus Philippus Dux, bastion uppkallad efter hertigen Karl Filip, 1599–1604, son till Karl IX och bror till Gustav II Adolf. C ligger i nordöstra hörnet av Kvarnholmen. Skjutriktning var norrut mot Malmfjärden, österut mot Kalmarsund och mot öarna ›Laborierholmen, ›Varvsholmen och ›Ängö. Bygget av bastionen påbörjades sannolikt på 1670-talet och avslutades troligen 1683. Murarna raserades i slutet av 1880-talet men de yttre delarna återuppbyggdes under 1930-talet som nödhjälpsarbete, dock inte till full höjd. Inne i bastionen fanns tidvis ett kruthus och en repslagarbana. *SHm*

Castenska gården ligger på Storgatan 20. Sadelmakaren Christian Castens och hans hustru Anna Hermansdotter lät bygga detta handelshus i sten 1667. Arkitektoniskt är det ett av stadens viktiga hus och det enda som bevarats med trappgavel mot gatan och portal med vågiga vägglare

Carlsson, se Karlsson

Carolus Philippus Dux.
Foto GM

krönta med stenklot. På bottenvåningen låg verkstad och handelsbod, på övervåningen bodde man. Magasin fanns i källaren och på vinden. Inne på gården låg stall och vagnskjul. Fortfarande bedrivs handel i fastigheten. Mer att läsa Manne Hofrén, *Kalmar, karolinska borgarhus i sten*, 1970.

Catonius, Erik, ibland Ericus, 1711–1762, kyrkoherde, född i Kalmar. Efter skola i Kalmar blev han student i Uppsala. Där disputerade han 1735 med den latinska avhandlingen *Specimen academicum de arce Calmariensi*, som handlade om Kalmar stad och slott. Efter att ha upprätt hållit en kyrkoherdetjänst i Ljungby blev han kyrkoherde i Ryssby 1745. Där drev han igenom att ny kyrka skulle byggas och den stod klar 1750. Denna kyrka kom att bli förebild för bl.a. kyrkorna i Madesjö, Torsås, Döderhult och Högsby. BB

Castenska gården.
Foto Winell

Cedercrantz, Conrad, landshövding 1903–1917, förflyttades från Gotland till Kalmar. C var utbildad jurist och tjänstgjorde även internationellt. På begäran av stormakterna utnämnde kung Oscar I honom till överdomare på Samoaöarna 1890, där han verkade i tre år. Senare arbetade C i olika skiljedomstolar, bl.a. i Egypten, Frankrike-Tyskland och Ungern-Rumänien.

Cellbron, se ›Tullbron.

Cellgraven, tidigare kallad Ravelinsgraven, är namnet på den tidigare vattenfyllda vallgrav som omgav ravelinen ›Prins Carl. Den fick namn efter Cellfängelset. C igenfylldes i slutet av 1800-talet. När ›Kalmar Tennisklubb startade 1914 hade den här sina tennisbanor och från 1946, tills konstisbanan stod färdig vid Sporthallen 1962, hade Kalmar FF:s ishockeysektion, här sin naturfrusna hockeyrink som genom sitt nedsänkta läge skyddade den för hårda vindar. Rinken användes även till hockey-bockespel. C har senare använts för utomhuskonserter. BB

Cellviken, se ›Systraströmmen.

Centralstationen, eller Kalmar Centralstation, Kalmar C, byggdes i samband med att ›Kalmar Järnväg öppnades 1874. Byggnaden ritades av Stockholmsarkitekten Axel Kumlien, som vid järnvägens barndom var en ofta anlita arkitekt till många av de stationsbyggnader som då uppfördes. Efter att de båda smalspårsbolagen ›Kalmar–Berga Järnväg och ›Kalmar–Torsås Järnväg öppnat trafik 1897 resp. 1899 visade det sig snart att stationshuset var för litet. I februari 1906 beslöts att göra en större utbyggnad och J Fred. ›Olson fick i uppdrag att rita en om- och tillbyggnad. Efter flera förseningar stod byggnaden klar först 1911 och fick då det utseende som den till större delen har än idag. BB

Centrum var en biograf på Larmgatan 42 i det s.k. ›Marmorpalatset. C öppnades 1930 i regi av Carl ›Albien och den var vid öppnandet mycket modern och påkostad. Där fanns balkong på tre sidor och biosalongen rymde 500 personer. Konstnärerna Edward Hald och Vicke Lindstrand svarade

för inredningen. Takbelysningen, *Saturnus*, formgiven av Hald, hade denne använt vid Stockholmsutställningen. Entrén kallades *Röda rummet* och den nedre vestibulen *Blå hallen*. År 1972, såldes C och biografen ›Saga av Carl Albien till Stockholms Film AB med Ove Sjöros i spetsen. År 1984 övertogs C av den rikstäckande kedjan Sandrews och namnet på biografen ändrades då till Centrum Sandrews. Två år senare totalrenoverades C och öppnades då som Kalmars första multibiograf. Den stora salongen hade 128 platser nere och 62 på balkongen och den mindre rymde 68 besökare. I januari 1998 övertogs Ove Sjöros åter biografen, och efter knappt ett år visades där film för sista gången. Sjöros hade då startat ›Biostaden i ›Baronen. Därefter kom lokalerna att bli bingosalong, City-Bingo. År 2011 byggdes lokalerna om till restaurang och nattklubb. C byggs om 2014 till kårhus för studentkåren. *BB*

Champagnehemmet var ett namn i folkmun på ett behandlingshem på Molinsgatan 3 för drogmissbrukare. Idag är byggnaden annex till ›Slottshotellet. Även den gula tegelbyggnaden på Stensbergsvägen 11 har haft detta namn. *BB*

Chockelauan var ett namn i folkmun för ›Chokaldfabriken.

Chokladfabriken, mest känd under företagsnamnet AB Kalmar Chokladfabrik, har sitt ursprung i Kalmar karamellfabrik som startades 1903 av Albert ›Lindeström, P Hoflund, G Håkansson och C H Ohlsson. Företaget sysslade först med småskalig tillverkning inne på gården Storgatan 25, där på från 1910 i f.d. Ångbageriets lokaler i en större källare på Östra Sjögatan 20. K rekonstruerades 1909 under namnet AB Kalmar konfekt och karamellfabrik. Anton Edgren trädde då in som teknisk chef. År 1915 flyttade verksamheten till den då nedlagda ›Gustafsbergs Tändsticksfabriks lokaler på Spännarebacken, Norra vägen 50, och ändrade 1926 namn till AB Kalmar Chokladfabrik med Edgren som VD fram till 1944. Produkterna såldes under varumärket ›Röda Ugglan. Fabriken förstördes av brand 1928 och efter viss tvekan byggdes den upp igen. Edgrens söner Gösta och Folke blev

*Centralstationen
före högertrafiken*

disponent resp. teknisk chef 1931. Trots kriget byggdes fabriken till med 2 700 m² i tre våningar 1940 med Gösta ›Gerdsjö som arkitekt. Fyra år senare följde ytterligare en tillbyggnad och Folke Edgren blev ny VD för de kommande tio åren och chef för 175 anställda. C såldes 1954 till Kooperativa förbundet, KF, och försäljningen inriktades på Konsumbutiker vilket medförde att den försvårades till andra affärer. Under 1959 påbörjades ytterligare tillbyggnader under VD Harry Nehlers ledning. De befintliga 8 000 m² utökades med ytterligare 5 400 m² år 1968 så att en 105 m lång byggnad exponerades mot Norra vägen och produktionen fördubblades. Kända produkter var bl.a. ›Bridgeblandning, och chokladpraliner. Tillverkningen innehöll många manuella moment, t.ex. att fylla askar med praliner, vilket gav många kvinnor deltidsarbete framför allt före jul. I folkmun kallades C för Chokelauan. År 1970 fogades C in i Nordchoklad, ett företag ägt av den

*Chokladfabriken.
Mot Borgmästargatan
Foto GM*

nordiska Kooperationen och under ledning av VD Birger Svahn. Verksamheten hade 750 anställda varav ca 400 i Kalmar, 25 i Åstorp och 325 i Kolding, Danmark. Ett nytt höglager med lokaler även för skumbollstillverkning och ett lager som kunde användas som sporthall byggdes 1977 vid ›Snurrom. KF sålde Nordchoklad till Spira Invest, Nordic Capital och Vide Invest 1993. Verksamheten slogs ihop med Svea Choklad i Norrköping och bytte namn till Candelia. Cloetta köpte i sin tur Candelia och lade ner tillverkningen i Kalmar 1998. Fabriksbyggnaden vid Norra vägen byggdes senare om, se ›Röda Ugglan, och lokalerna på Snurrom köptes av det kinesiska företaget ›Fanerdu. De senare revs 2010. KP

Inne i bastionen låg en pryddig trädgård, ›Ekbomska trädgården, senare disponerad av domkyrkokantorn Anders ›Holmberg. C naggades efter hand i kanten genom utbyggnad av Larmgatan, Ölandsgatan och Stationsgatan. Bastionresterna planterades med träd och bersåer som nyttjades av kalmariterna under varma sommardagar för kafferep. Platsen blev också tillhåll för mindre laglydigt folk. År 1899 beslutade stadsfullmäktige att vallen mot Larmgatan skulle brytas ner och året efter beslöts på initiativ av Albert ›Atterberg att försköna området genom att här anlägga ›Floras kulle. Arbetet förfuskades och 1901 bestämdes att bastionens återstod skulle raseras men detta överklagades. Kungl. Maj:t upphävde beslutet 1902, sedan Vitterhetsakademien förklarar vallen som fornminne. I maj 1905 revs trots detta Floras kulle och massorna transporterades som utfyllnad till ›Sveaplan. På den tomma

Christinelund.
Foto GM

plats ställdes hästskjutsar upp vid besök i staden, och det tillkom en vattenbrunn. Senare byggdes parkeringsplatser och två bensinstationer. År 1997 revs bensinstationerna och en blomsterplantering anlades som åter fick namnet Floras kulle. Läget av C är markerat med stenbeläggning på Stationsgatan. *SHm*

Christinelund är större egendom i Arby socken skapad vid 1700-talets mitt av arkitekten Johan Wahlbom genom hopköp och sammanslagning av gårdarna i byn Gåra. Den fick namn efter Wahlboms hustru, Christina Beronia, dotter till biskopen i Kalmar, sedermera ärkebiskop Magnus Beronius. 1700-talets huvudbyggnad var i två våningar med ett högt valmat tak och den ersattes en bit in på 1800-talet av en större byggnad placerad på norra sidan av Hagbyån som rinner genom egendomen. Den nya herrgårdens och den engelska parkens arkitekt var troligen Carl Råbergh Mannerskantz. År 1833 kom gården genom ingifte i landshövding Axel Ludvig Rappes ägo och släkten kom sedan att inneha gården till in på 1980-talet. Ett flertal äldre byggnader ingår i gårdskomplexet bl.a. en byggnad i schweizerstil samt ett fint stall. En av ladugårdarna är närmare 250 år gammal och är den äldsta av sitt slag i Kalmar län. *BB*

Cidden, se Bengt Cidden Andersson.

Cigarr- och Tobaksfabriken Fama i Kalmar startades 1880 av Gustaf Flodqvist som då flyttade sin tillverkning från Arvika. Senare övertog Flodquist även Constantin Sjöbergs snus- och kardusfabrikation samt Calmar Cigarrfabrik. Produktionen omfattade bl.a. cigarren Falstaff och rökto-baken Gyllenhaals blandning. F upphörde 1886. *BB*

Civis Kalmarnie, se rådet.

Clerk, Hans, landshövding 1683–1693, var amiral, utbildad i utlandet, främst i England och Holland. C kom från en tjänst som landshövding i Västerbottens län och upphöjdes till friherrligt stånd under sin tid i Kalmar. Därefter förflyttades C till tjänsten som landshövding i Söder-

manlands län för att till sist utnämnas till president i Göta hovrätt.

Clerus Calmariensis kallas den första utgåvan av Kalmar stifts herdaminne, en förteckning över alla tiders präster i stiftet, som i tre delar utgavs 1836–1844. Den har fått detta namn efter häftesomslagens titel. Clerus Calmariensis är latin för Präster i Kalmar (stift). Den egentliga boktiteln är *Tjenstemän wid Församlingarne och Lärowerken uti Kalmar stift från äldre till närvarande tider*. Verket utgavs av Nils Isak Löfgren, del I och II, och Abraham Ahlqvist, del III. C följdes 1885 av en fortsättningsdel utgiven av stiftets biskop Pehr Sjöbring samt av en 1947–1951 utgiven helt ny utgåva, *Kalmar stifts herdaminne*, i fyra delar utarbetad av fil.dr Bror Olsson med ett supplement utgivet 1980 av professor Oloph Bexell. *BB*

Cocos- & Margarin AB Svea, se Margarinfabriken Svea.

Cord var en cykel som såldes av Carlströms Bil AB i Kalmar. Carlströms hade egen cykeltillverkning i Emmaboda fram till 1957–1958. Senare blev man importör av cyklar av fabrikatet Cord och försåg dem då med egna styrstängsemblem anpassade till försäljaren, bl.a. till egna företaget i Kalmar, då med texten *Cord, Carlströms Bil AB, Kalmar*. *BB*

Crælius, Magnus Gabriel d.ä., ?–1693, fortifikationsingenjör. Han var bördig från Baltikum och tjänstgjorde som lärkonduktör 1676, konduktör 1680 och fortifikationsingenjör i Kalmar 1683. Han var gift med Elisabet Berg, dotter till fortifikationskaptenen i Kalmar Anders Olofsson Bergh. År 1681 utförde C en planritning över gravplatserna i domkyrkan. För uppdraget fick han 20 daler silvermynt. Han och hustrun fick överta svärfaderns hus vid Lilla Torget, Dahmska huset. Ett porträtt av honom finns på Kalmar slott. C skall ej förväxlas med son och sonson som bar samma namn. Sonen var kyrkoherde i Mönsterås och sonsonen var kronobefallningsman i Tuna, Sevede och Aspelands härader och bodde i Målilla. *SHm*

Cord
Cykelmärke.

Cronstrand, Baltzar, 1794–1876, fortifikationsofficer, född på Törneby gård i Kalmar. Han var son till Lars Cronstrand. Efter studier vid Uppsala universitet anställdes han vid ingenjörskåren. Han arbetade med olika fortifikationsprojekt i Malmö, Karlsborg och Karlskrona. År 1833 började han en utrikes resa med särskilt uppdrag att inhämta kunskap om främmande länders fortifikationsväsende. På denna resa som varade i åtta år, besökte C förutom de flesta europeiska länder, även asiatiska som Turkiet, Arabien, Nubien och Egypten, vars fornlämningar han mycket noga studerade. Han blev en erkänd egyptolog och återkom till Sverige först 1841. Fyra år senare kallades han till föreståndare för den nybildade Svenska slöjdföreningens söndags- och aftonskola, dagens Konstfack. *BB*

Cronstrand, Lars 1744–1814, salpetersjuderinspektör, arkitekt och byggmästare. Vid sjuderiet framställdes salpeter, en viktig råvara vid kruttillverkning. C var godsägare på Stora Törneby och ägde även Smedstorps gård i Trekanten. Han har ritat och byggt det äldre tingshuset för Södra Möres häradsrätt i Vassmolösa samt deltagit i traktens herrgårdsbyggande. C var sannolikt arkitekt för ombyggnaden 1795 av Dörby gästgiveri som var beläget på hans mark. *IB*

Cronstrand, Simon, 1784–1850, astronom och geograf, docent i experimental fysik, född på Törneby i Kalmar. Han var son till Lars Cronstrand. C var ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien och professor vid Topografiska kåren med uppgift att genomföra en topografisk kartläggning av Sverige. För upprättande av ett kartverk över Sverige genomförde han 1815–1832 triangelmätningar i södra och mellersta Sverige. Det sista geodetiska arbete C deltog i var basmätningen på Öland 1839–1840 och han utgav en handbok i praktisk astronomi 1840–1843.

Cruus af Edeby, Gustaf, landshövding 1664–1665, var son till en tidigare landshövding i Kalmar, Jesper Andersson Cronstrand. Han var tidigare överste vid Kalmar regemente och sedan vid Upplands

regemente. C verkade för att den förste läkaren med vetenskaplig utbildning, Simon Köhler, fick praktisera i staden utan att motarbetas av badaregillet.

Cruus, Jesper Andersson, landshövding 1634–1637. C var tidigare överste, krigsråd samt ståthållare på Jönköpings slott och i Novgorod. C ägde egna fartyg och drev stor skeppsfart och handel med utlandet men vägrade att erlægga både Stora tullen till kronan och Lilla tullen till staden. Hans skeppare och båtsmän använde t.o.m. våld mot tullarna. Han åtalades och avskedades för sina egenmäktiga tilltag mot tullen.

cykel, den första i Kalmar, rullade i staden 1886. Det var en höghjuling av engelskt fabrikat, inköpt i Köpenhamn. Ägare var den sextonårige Oskar Sellgren som fått den i gåva av fadern, rådman Anton Sellgren. År 1915 skänktes cykeln till Kalmar läns museum av ägarens syster, Anna Sellgren. *IB*

cykelsport lanserades i Sverige 1870 i form av höghjulingarnas velocipedklubb. Cykling bedrevs även inom ramen för andra idrottsföreningar, bl.a. Kalmar Sportklubb. Som första specialklubb bildades Kalmar Cykelklubb 1926 som verkade till 1938, Först 1974 bildades åter en cykelklubb i Kalmar, KFUM Cykelklubb. Cykelfrämjandets Kalmarkrets ordnar sedan 1990 cykelutflykter till olika sevärdheter i Kalmars omgivning.